

POSÁZAVSKÉ KUKÁTKO

ANEŽ JAK SE STAVĚL HRAD

Ahoj děti,

rád bych se vám všem představil. Jsem malý skřítek, šibal všech šibalů a věčný neposeda. Protože jsem se narodil v lese ze ztraceného kukaččího vajíčka, dostal jsem jméno Kuk. Já vím, že správně patřím do Kukátka o strašidlech, ale nezbylo tam na mě místo, a tak jsem zůstal založený v šuplíku s ostatními postavičkami, které se tam stejně jako já nevešly. V takovém zavřeném šuplíku je ukrutná nuda, pořád jenom ležíte, převracíte se z boku na bok, nic se v té tmě nedá dělat, než dřímat nebo spát. Ale mě už se spát nechtělo.

Když jednou pan kreslíř zase tvořil obrázky pro další Posázavské Kukátko, tak jsem ho poprosil, aby mi dovolil alespoň koutkem oka nahlídnout, co to právě kreslí a jak to kreslí a čím to kreslí a vůbec. On se na mě chvilku koukal, něco si brblal pod vousy, potom se usmál, vzal pastelku a do ruky mi přimaloval kukátko. Pak se zatvářil tuze vážně a řekl: „Ták chlapče, když jsi takový všetečka, dám ti veliký úkol, budeš děti celým novým Kukátkem provázet, všechno jim ukážeš a vysvětlíš, a kde si nebudou vědět rady, tak i poradiš. Uvidíme, jak ti to půjde.“

A tak jsem tady.

O hradech

Před mnoha staletími v dobách, kdy téměř celou naši zemi pokrývaly neprostupné lesy, se začaly stavět hrady. Tenkrát ještě nebyly silnice, mezi městy vedly jen kupecké stezky. I těch měst zatím stálo málo a často byla od sebe vzdálena i mnoho dní cesty. V těch dobách nebývalo bezpečno, často se také válčilo a v lesích navíc číhali loupežníci, kteří si brousili zuby na kupecké vozy naložené drahým zbožím.

Panovníci proto nechávali stavět hrady na důležitých místech podél obchodních cest, aby posádky hradů chránily pocestné. Hrady se stavěly na vysokých kopcích a skalách, ze kterých byl dobrý rozhled do kraje, a také u řek v blízkosti brodů, kde bylo pro kupce a urozené cestující zvláště nebezpečno.

Každý, kdo byl mocný a bohatý, si přál bydlet na hradě, neboť jen za jeho silnými zdmi se mohl cítit v bezpečí. Bohatí šlechtici povolali dělníky, kameníky, tesaře a mnohé další, aby pro ně a jejich rodiny vystavěli vysoké kamenné věže obklopené mohutnými hradbami.

U hlavní brány a na hradním cimbuří se střídali vojáci, kteří hrad nepřetržitě střežili. Královské hrady bývaly nádherné, měly často několik věží, řadu nádvoří, které

od sebe oddělovaly brány a také obrovské podzemní sklepení s hladomornami a tajemnými chodbami.

Cimbuří je zubaté zakončení hradeb s ochozem na vnitřní straně, na kterém hlídkovaly strážé.

Kdo hrady stavěl?

Nejstarší hrady přikázal vystavět samotný král, vládce země, tak vznikly první hrady – hrady královské. Později král daroval část půdy věrným členům své družiny – urozeným šlechticům, kterým bylo dovoleno vystavět si hrady vlastní. Král také mohl uložit stavbu hradu jako podmínku k držení darovaného nebo propůjčeného panství. Stavba hradu ovšem nebyla levná záležitost. Mnohdy se šlechtické rody stavbou hradu tak zadlužily, že musely část svého majetku prodat.

Kdy se hrady stavěly?

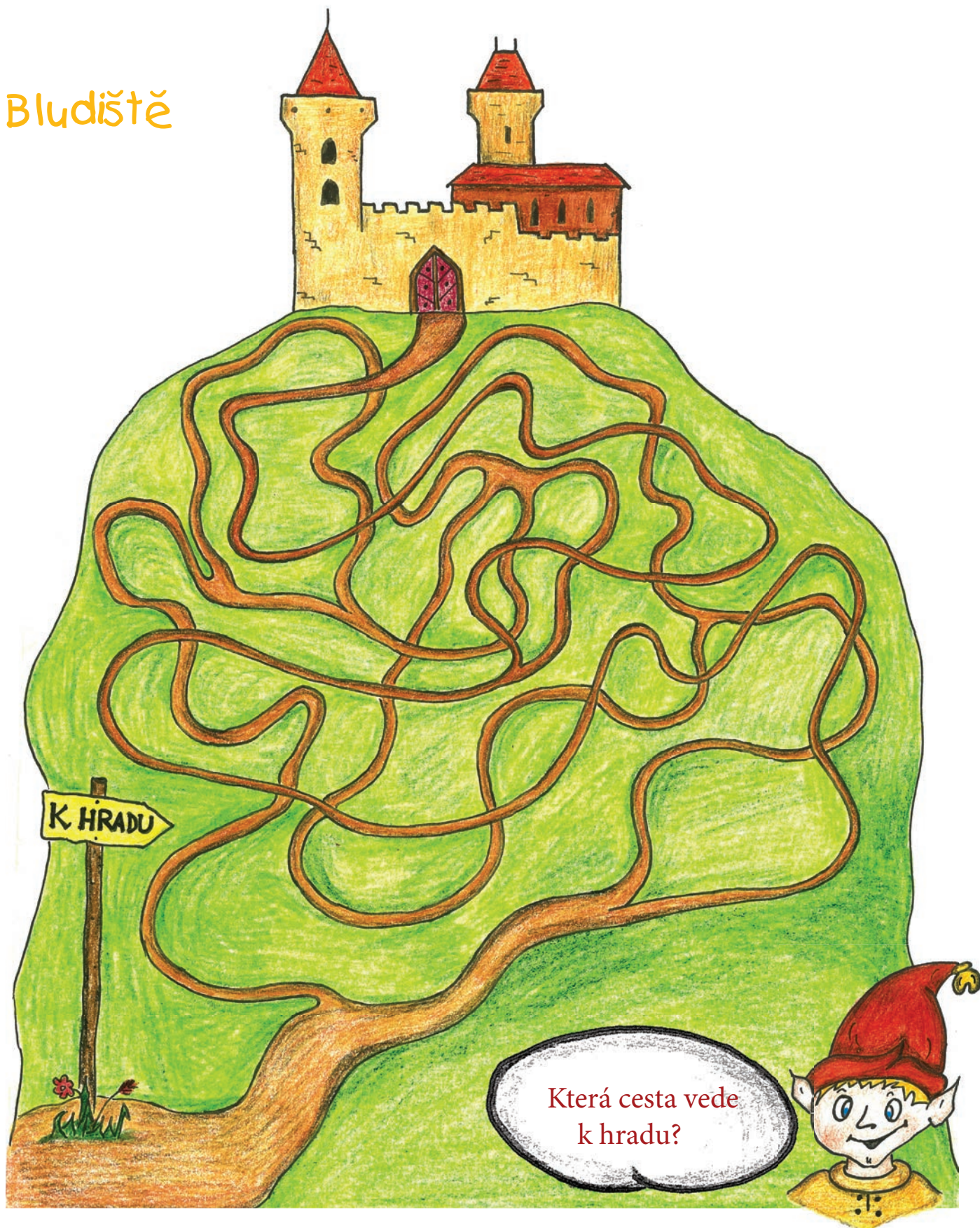
Hrady se stavěly ve středověku, v Čechách bylo nejvíce hradů vybudováno v období od 13. do počátku 16. století.

Kde se hrady stavěly?

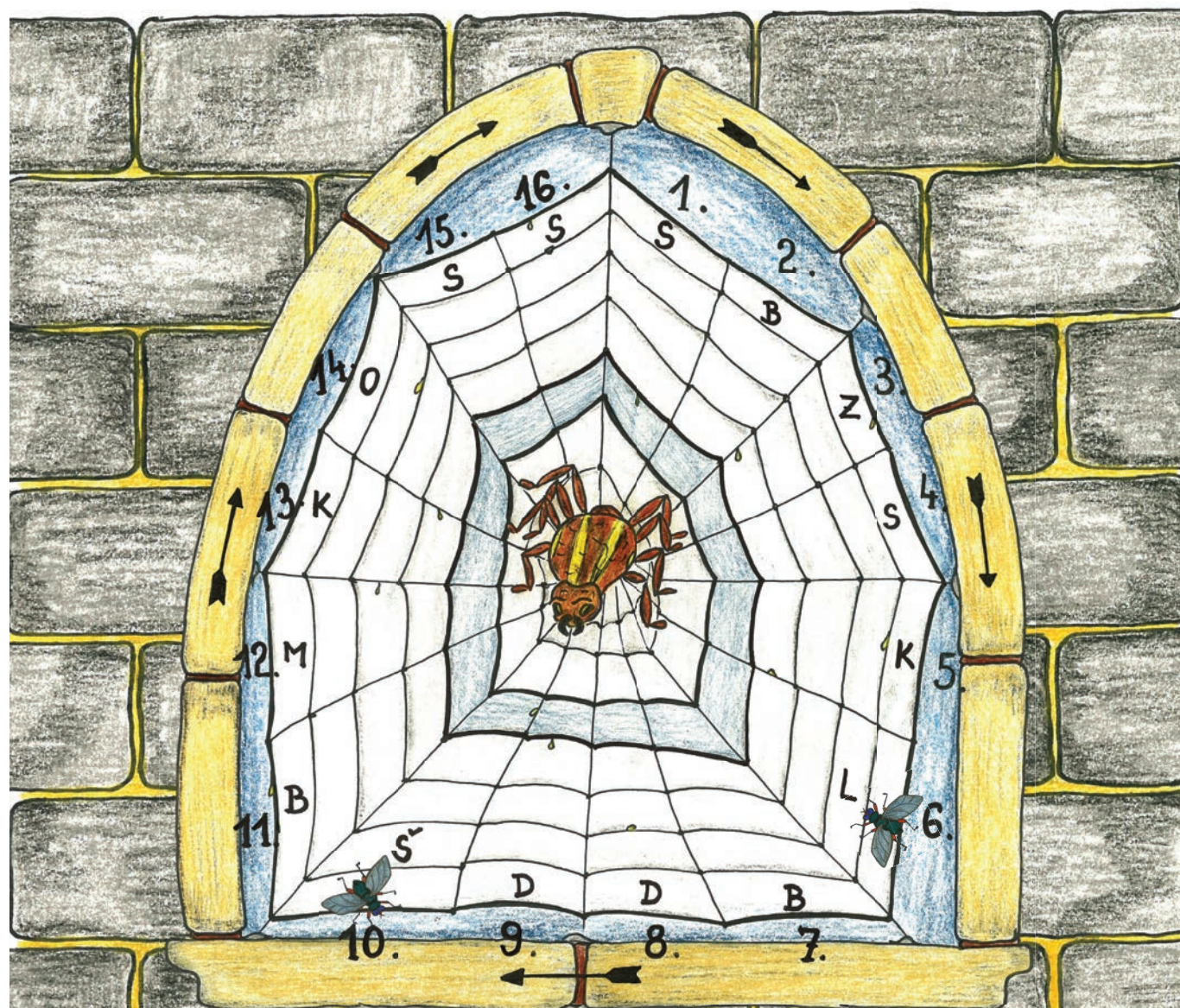
Hrady byly nejčastěji budovány na místech, která byla špatně přístupná. Leckterý hrad se dodnes vypíná na vysoké skále či kopci, ostrém břehu řeky nebo ho alespoň obklopuje široký vodní příkop.

Bludiště

Proti útoku nepřátel chránil hrad ...(tajenka).

1. kamenný pilíř
2. dobré jídlo, ale i obranná pevnost
3. převét
4. suchá stébla obilí
5. ideální místo pro stavbu hradu
6. v podhradí žilo mnoho
7. listiny psal písař husím
8. ostrý nástroj tesaře i kameníka
9. zapečetěné psaní
10. k obraně zbrojnoše sloužil
11. boj o hrad
12. rytíř byl vždy ozbrojen
13. v hradní kovárně pracuje
14. v sýpkách se skladovalo
15. hlídka u brány hradu
16. přístřešky pro koně

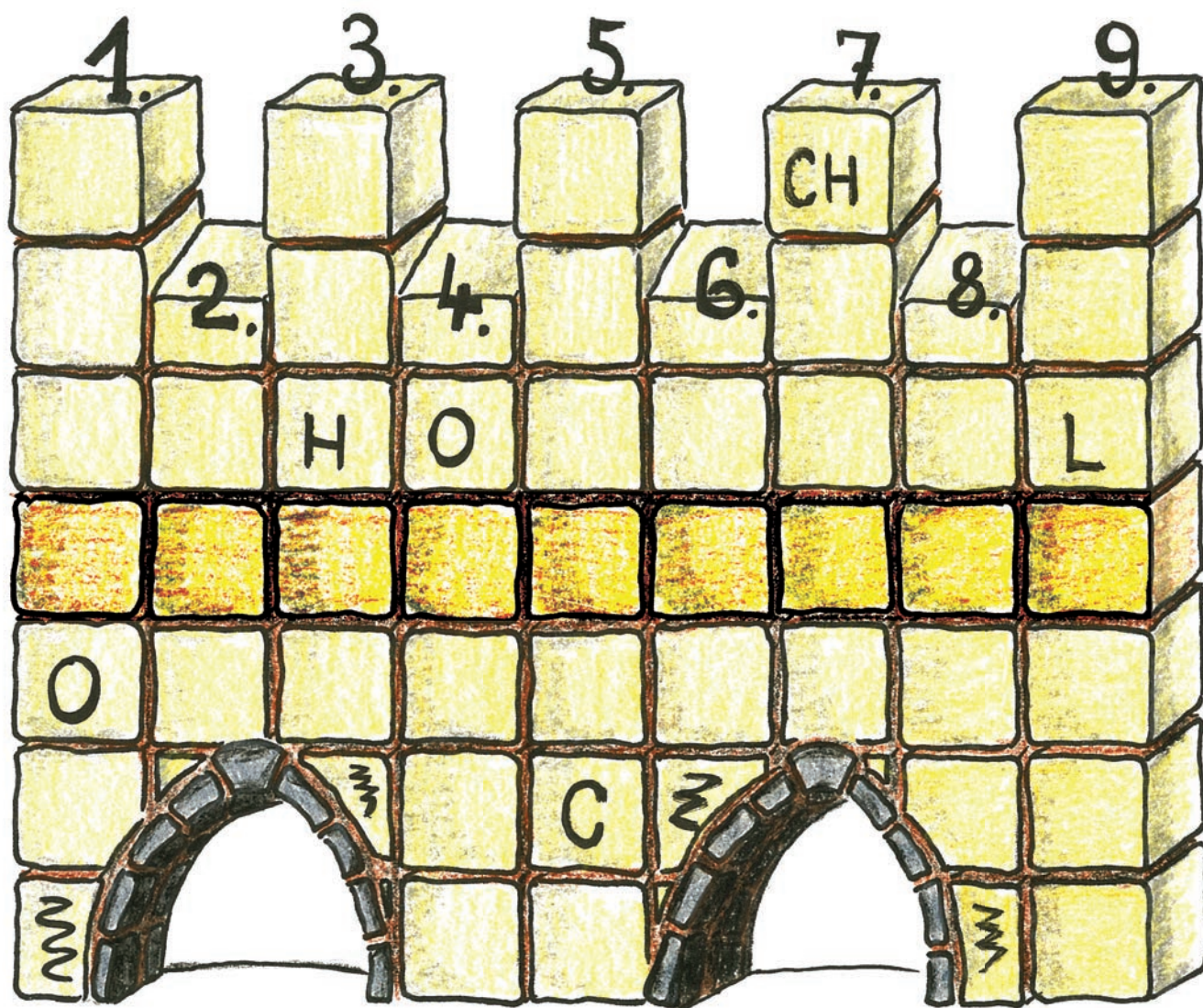
Prevét je míst-
nůstka, kam i rytíř
chodil sám.

Proč se hrady stavěly?

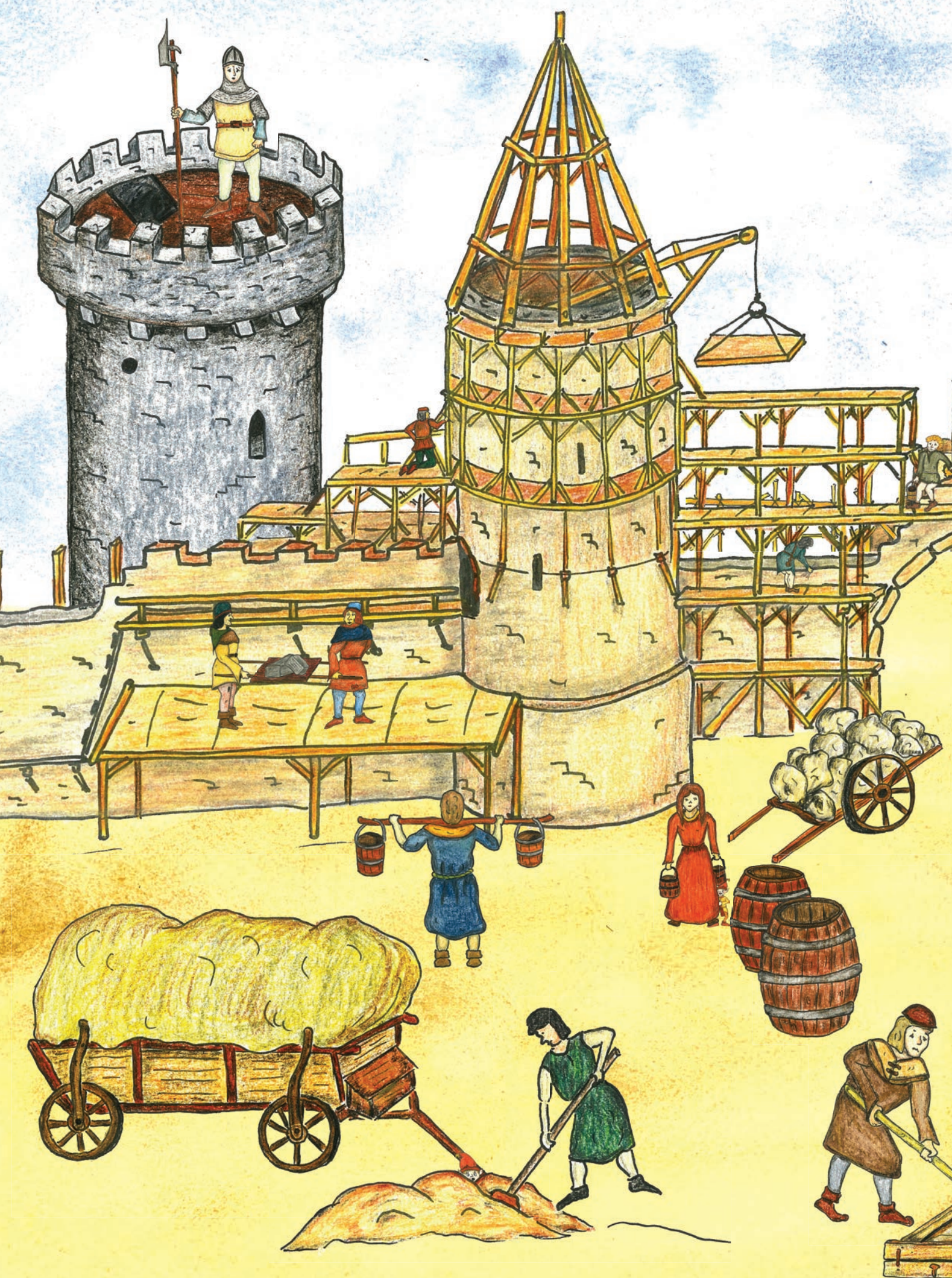
Hrady měly bránit nějaké důležité místo podél obchodní stezky nebo sloužily jako bezpečné sídlo panovníka nebo urozeného šlechtice a jejich rodiny. Některé hrady patřily i biskupům nebo církevním řádům. Král často vlastnil několik hradů, každý z nich byl spravován ...(doplň tajenku).

1. vlajka na hradní věži
3. vítězství ve hře
5. otrhanci před hlavní bránou
7. úzký prostor spojující komnaty
9. ochrana hlavy rytíře v brnění

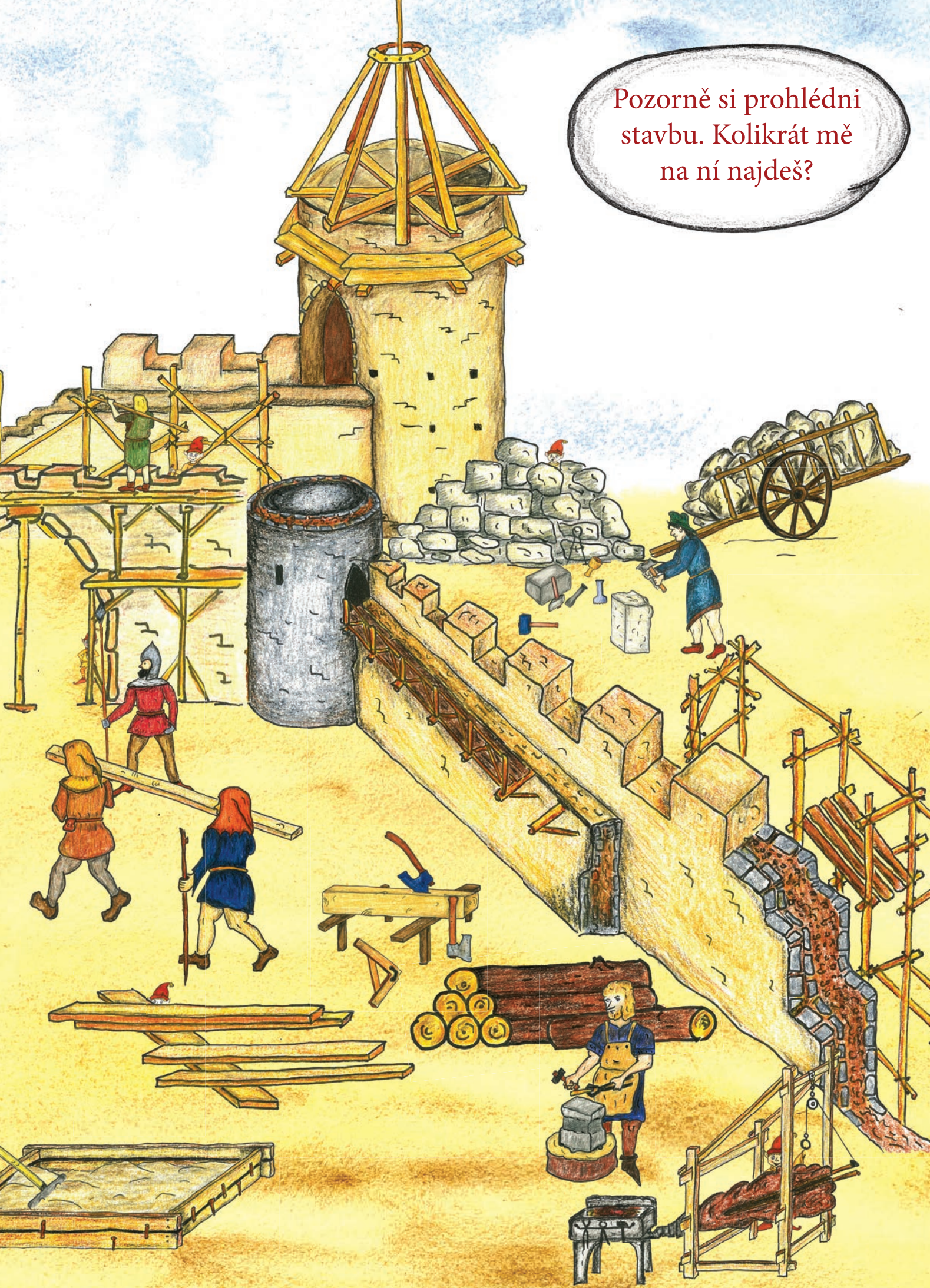
2. velká dřevěná nádoba
4. pouta v hladomorně
6. mistr popravčí
8. střely z luku

Pozorně si prohlédni
stavbu. Kolikrát mě
na ní najdeš?

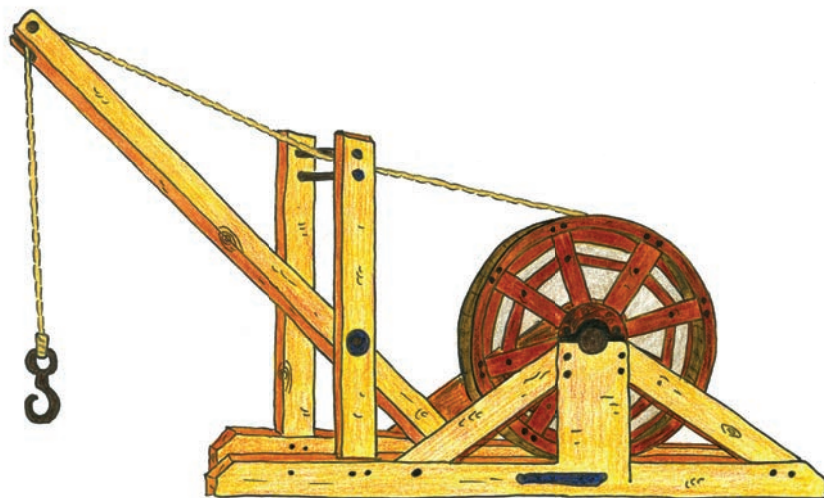

Jak se hrad stavěl?

Stavbou hradu byl pověřen mistr stavitel. Jeho úkolem bylo hrad nejdřív navrhnout a nakreslit jeho plány a potom dohlížet na samotnou stavbu. Pod jeho vedením otesávali kameníci kámen, který nosiči dopravovali z mnohdy vzdálených kamenolomů, zedníci stavěli mohutné zdi. Tesaři řezali dřevo a stavěli lešení, kováři vy-

ráběli a opravovali nářadí. Pomocníci míchali maltu a kopali základy nebo hluboké příkopy. Trámy se zvedaly pomocí lan a kladek, pro těžké náklady se používal jednoduchý jeřáb poháněný velkým šlapacím kolem.

Stavba hradu trvala někdy jen pár let, ale mnohdy se protáhla na několik desetiletí. Nebylo výjimkou, že hrad často dostavěli až synové původního zakladatele. Hrady často měnily své majitele, a byly proto i několikrát přestavovány. Na jejich stavbě pracovaly stovky, někdy dokonce i tisíce poddaných.

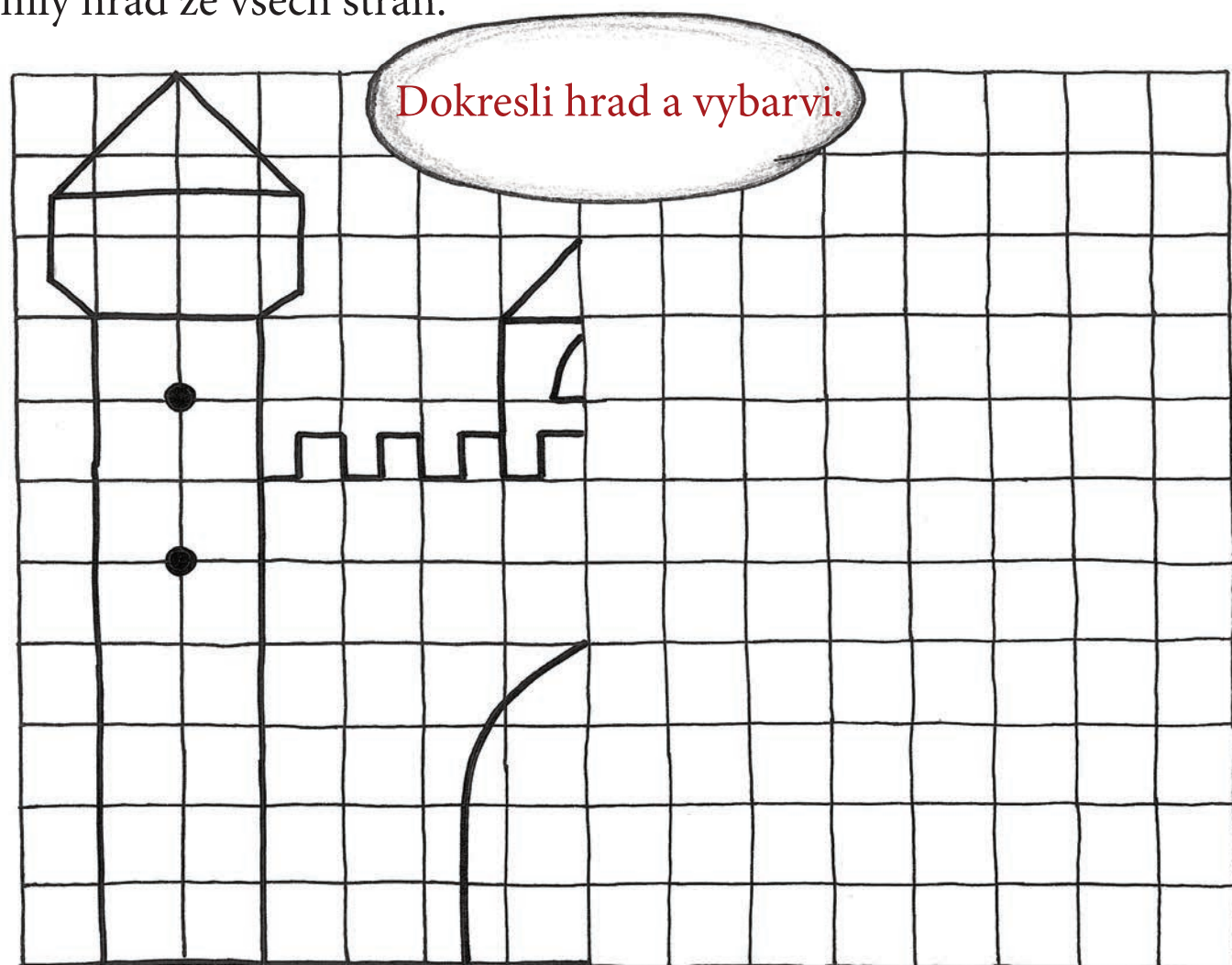

Zakroužkuj
správnou siluetu
hradu.

Z čeho se hrad skládal?

Hrady nejčastěji tvořila vysoká obranná věž, palác, v němž se nacházely komnaty a hodovní sály pro panstvo, a hradby, které chránily hrad ze všech stran.

Kdo na hradě žil?

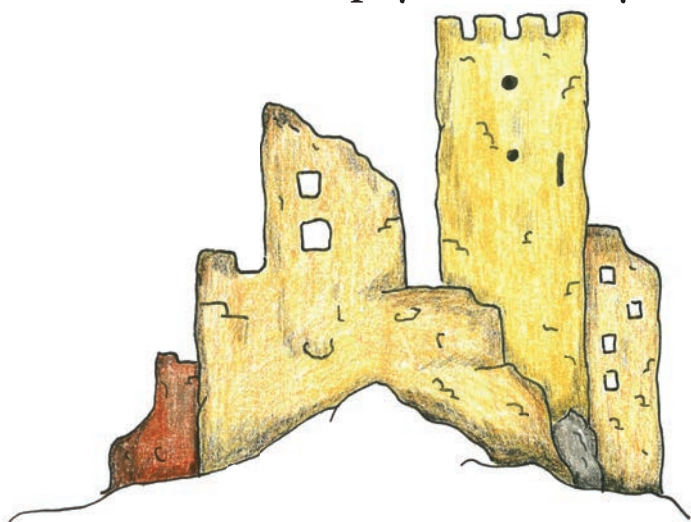
V hradních komnatách žil hradní pán a jeho urozená rodina, kterou doprovázely komorné, chůvy, sluhové a kuchař s kuchtíky. Velmi váženou osobou byl správce hradu – purkrabí, který v nepřítomnosti pána spravoval hrad, řídil jeho chod, stráže i zásobování. Také zde žil kaplan, který sloužil mše v hradní kapli. V hradní posádce byli věrní a zkušení vojáci, jejichž úkolem bylo hrad bránit před nepřáteli. Na hradě nebo v předhradí žila čeleď, kterou tvořili kováři, zbrojíři, pekaři, podkoní, štolbové, švadlenky, ševci, koláři a mnozí další řemeslníci a pomocníci, bez nichž si každodenní život na hradě nelze představit.

Proč už se dnes hrady nestaví a co se s nimi stalo?

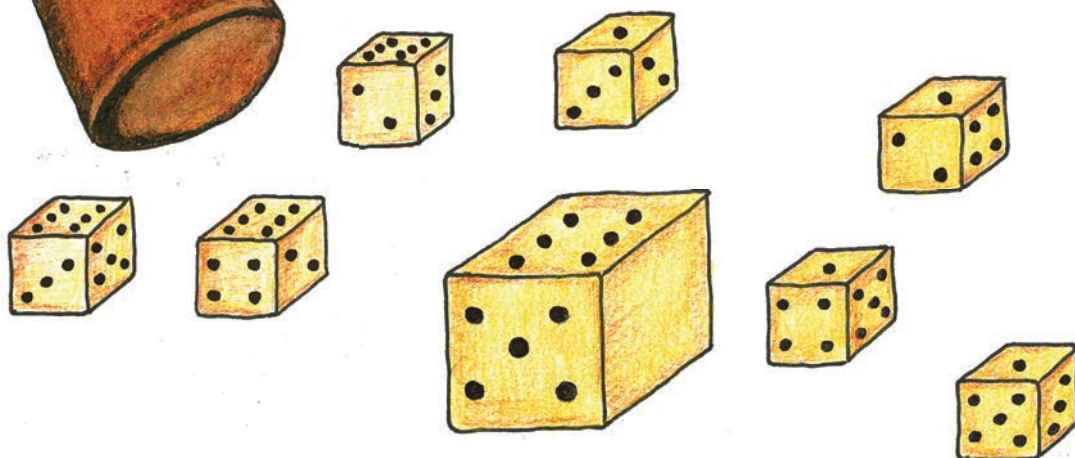
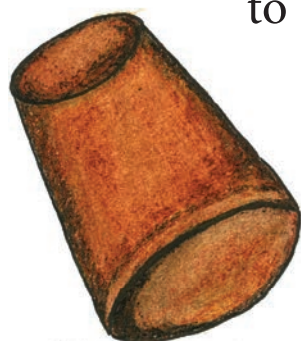
Během staletí se změnila taktika válčení a hrady ztratily svou důležitost. Bitvy se začaly odehrávat v otevřené krajině a král ani šlechta je již nepotřebovali. Nechávali nedobytné pevnosti přestavět v pohodlnější zámky, nebo se rovnou odstěhovali pryč do nových

honosných sídel. Řada hradů tak zůstala prázdných a opuštěných. Zříceniny již nikdo neopravil a kameny z hradních zdí lidé rozebrali a použili k nové stavbě v okolí. Z kdysi pyšně tyčících se hradů se nám proto do dnešních dnů často dochovaly jen trosky.

Dokresli číslo do prázdného pole velké kostky. V nouzi nejvyšší použij kostku z Člověče, nezlob se!

Vrhcáby

Kvíz nebo-li hradní hlavolámání

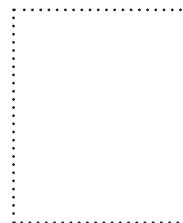
Jestli jste četli a luštili Posázavské Kukátko o hradech pozorně až do konce, pak pro vás bude lehké odpovědět skřítkovi Kukovi na jeho všetečné otázky:

1. Jak se nazýval správce hradu, který udílel pokyny strážím a hradní čeledi?
2. Co bylo postaveno kolem každého hradu, aby se nedal snadno dobýt nepřátelským vojskem?
3. Kde se nejčastěji hrady stavěly?
4. Vyjmenuj alespoň tři různé skupiny řemeslníků, kteří na stavbě hradu pracovali, a koho všichni museli poslouchat?
5. Staví se hrady dodnes?
6. Pamatujete si z křížovky, co znamená slovo prevét?

Odpovědi nám tentokrát neposílejte, pokud si nevíte rady, vraťte se na začátek časopisu a projděte se s Kukem po hradním staveništi ještě jednou.

Jméno autora obrázku

.....

Věk: .....

Adresa: .....

.....

Posázaví o.p.s.

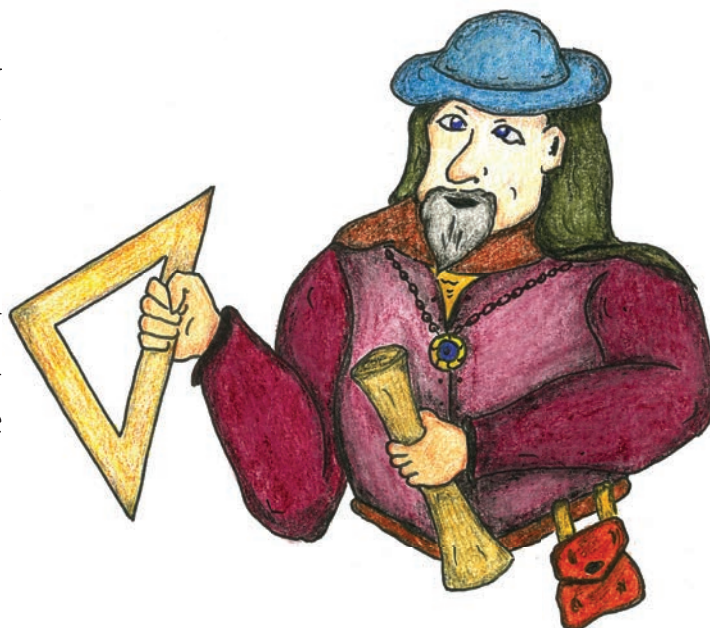
budova piaristické koleje

Masarykovo náměstí 1

256 01 Benešov

Pokud jste správně zodpověděli všechny otázky, tak už na vás čeká jen poslední úkol. Na další stránce najdete prázdnou pohlednici, na kterou nám nakreslete váš vlastní hrad. Představte si, že jste věrným královým služebníkem či urozenou šlechtičnou, kterým byla královským výnosem nařízena stavba hradu. Mistr stavitel potřebuje znát vaše ctěné přání, tak neváhejte, na stavebním materiálu nešetřete a dejte se do toho! Řemeslníci už netrpělivě čekají. Jestli bude nový hrad stát na vysokém kopci nebo za hlubokým vodním příkopem záleží jenom na vaší fantazii. Nezapomeňte své nové hradní sídlo také pojmenovat a obrázek nám co nejdříve poslat.

POSÁZAVÍ

Projekt „Posázaví a Rakovnicko – podpora venkovské aktivní turistiky“ vznikl ve spolupráci dvou Místních akčních skupin – Rakovnicka a Posázaví.

Pod výše uvedeným názvem je ve spolupráci Posázaví o.p.s. a Rakovnicko o.p.s. realizován projekt národní spolupráce v Programu rozvoje venkova ČR, opatření IV.2.1. V tomto projektu plní funkci koordinační místní akční skupiny Rakovnicko o. p. s. a Posázaví o. p. s. je partnerskou místní akční skupinou. V rámci tohoto projektu byl pro děti vytvořen tento pracovní sešit s názvem „Posázavské Kulkátko aneb Jak se stavěl hrad“.

Rakovnicko

Vydala Posázaví o.p.s., Zámek Jemniště 1, 257 01 Postupice v roce 2011 nákladem 5000 ks • Autor obrázků: Petr Abbe Hroš • Grafická úprava: Václav Pošmurný • Tisk: Pavel Fuksa – GraTypoPrint • Autorka textů a redakční úprava: Kateřina Pavličová • Projekt „Posázaví a Rakovnicko – podpora venkovské aktivní turistiky“.
ISBN 978-80-904655-3-4

PROGRAM ROZVOJE VENKOVA

Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova: Evropa investuje do venkovských oblastí.